

**Вінницький національний аграрний університет
Бібліотека**

**Бібліотека як система
Принципи бібліотечної роботи**

(матеріали семінару методичного об'єднання бібліотек
аграрного напрямку Вінницької області)



Вінниця 2012

ББК 78.3
Б59

Дайджест містить матеріали семінару методичного об'єднання бібліотек аграрного напрямку Вінницької області, який відбувся 15 листопада 2012 року в бібліотеці Вінницького національного аграрного університету. Видання висвітлює питання взаємодії традиційних та інноваційних форм у роботі бібліотек.

Матеріали будуть корисні бібліотечним працівникам та всім, хто цікавиться питаннями бібліотечної справи.

Упорядник

*методист бібліотеки ВНАУ
В. А. Коваленко*

Редактор

В. С. Гадамський

Відповідальний за випуск

Н. Г. Дудкевич

Бібліотека як система. Принципи бібліотечної роботи : матеріали семінару метод. об-ня б-к аграр. напрямку Вінн. обл. / уклад. В. А. Коваленко ; б-ка ВНАУ. – Вінниця, 2012. – 32 с.

Вступне слово

В. А. Коваленко,

методист бібліотеки ВНАУ

Доброго дня всім присутнім! Ми раді вітати Вас на черговому семінарі бібліотечних працівників методичного об'єднання. Тема нашого семінару, як Ви знаєте, «Бібліотека як система. Принципи бібліотечної роботи». Чому саме цю, здавалося б консервативну, тему ми обрали для нашого семінару, враховуючи те, що на сучасному етапі розвитку України вибудовується нова модель сучасної бібліотеки, у якій впроваджуються інноваційні форми роботи, у світі відбувається глобальна інформатизація, комп'ютеризація та інше.

Сучасна бібліотека – це не тільки зібрання книг, але й величезний світ соціальних комунікацій для людей, об'єднаних пошуком знань.

Ми обрали цю тему саме тому, що реальне майбутнє – у тих бібліотек, які поєднують традиційні форми роботи з інноваційними технологіями. Сьогодні в професійній періодиці величезна кількість статей з питань інновацій, інформатизації та модернізації в бібліотечній справі, і зовсім мало статей з теорії. Але ж саме традиційні форми роботи є фундаментом для всього нового в бібліотеці. Тому сьогодні ми будемо розглядати питання взаємодії традиційних та інноваційних форм у роботі бібліотек.

Організація роботи бібліотек на сучасному етапі

*В.о. директора бібліотеки ВНАУ
Дудкевич Н. Г.*

Бібліотека – це культурний, освітній заклад, який має впорядкований фонд документів, надає доступ до інших джерел інформації та головним завданням якого є забезпечення інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних та інших потреб користувачів бібліотеки.

Функціонування бібліотеки безпосередньо залежить від власних фінансових ресурсів, рівня кваліфікації її співробітників, асортименту наявної літератури, конкуренції на видавничому ринку, постачальників та ін., тобто як від внутрішніх факторів, так і від зовнішнього середовища.

Для свого існування бібліотека має йти в ногу з часом, щоб заявити про себе й змінити ставлення до себе.

Згідно з новим підходом, бібліотеку в сучасних умовах необхідно розглядати як складну, відкриту, самоорганізовану соціотехнічну систему, яка безперервно адаптується до змін зовнішнього середовища.

З точки зору зовнішнього спостерігача, на перший погляд, робота бібліотеки відкрита й зрозуміла, але, разом із тим, соціальна роль самої бібліотеки ще не повною мірою сприйнята суспільством. Очевидним є факт, що наші читачі і не знають про всю складність роботи бібліотеки. Приходячи щодня за необхідною інформацією й отримуючи її, вони навіть не здогадуються, скільки бібліотечних служб задіяно для максимального задоволення їхніх запитів (комплектування, каталогізування, збереження фонду, та обслуговування користувачів).

Деяким бібліотекам освітніх закладів вдається оптимально забезпечити своїх користувачів необхідною літературою. Інші шукають шляхи покращення свого становища. Все залежить від належного фінансування. Традиційно комплектування здійснюється такими шляхами як надходження замовленої літератури з видавництва, також за рахунок подарунків ректорату, викладачів вузу та за передплатою періодичних видань.

Головним для роботи бібліотеки є читач. Як кисень потрібен людині, щоб дихати, бібліотеці потрібні читачі, для того щоб вона могла продовжувати жити. Цей постулат повинен стимулювати всю діяльність, усі бібліотечні процеси, які спрямовані на задоволення потреб наявних і потенційних користувачів бібліотеки. Головне місце в системі бібліотечного обслуговування читачів у бібліотеках вищих навчальних закладів займають абонементи й читальні зали, організація роботи яких визначається особливостями бібліотеки ВНЗ і значною мірою залежить від структури ВНЗ та кількості студентів. Не втратив своєї актуальності традиційний підхід до обслуговування читачів шляхом популяризації книги через виставки, масові заходи, книжкові огляди, Дні інформації, Дні спеціаліста, Дні кафедр і рекомендації безпосередньо самим бібліотекарем навчальної та додаткової літератури. Важливе місце займає інформаційно-бібліографічне

обслуговування та інформування читачів з використанням довідково-бібліографічного апарату, яке допомагає зорієнтуватися в інформаційному просторі й отримати необхідну інформацію. Рівень обслуговування читачів оцінюється на основі зіставлення та порівняння таких основних показників як книгозабезпеченість, обертаність, читаність і відвідуваність.

Робота бібліотеки на сучасному етапі неможлива не лише без фондів і читачів, але й без нової техніки та новітніх технологій.

Придбання комп'ютерної техніки та автоматизованої бібліотечної програми відкриває нові можливості для внутрішніх відділів бібліотеки та користувачів, яким надаються такі послуги як обслуговування за електронним формуляром, користування електронним каталогом для пошуку необхідної літератури, вільний доступ до Інтернету, отримання віртуальних довідок як груповими, так і індивідуальними абонентами, отримання інформації щодо комплектування фонду, щодо забезпечення дисциплін навчальною літературою, перегляд репозиторію, який дає можливість ознайомитися з повнотекстовими статтями викладачів та студентів вузу та ін. На жаль, не всі бібліотеки забезпечені комп'ютерною технікою та мають можливості користуватись Інтернетом. А сьогодні вимагає комп'ютеризації та інтернетизації всіх сфер діяльності. Бо хто не володіє комп'ютером, не вміє «ходити» по Інтернету, той зупинився в своєму розвитку у вчорашньому дні й не має перспективи повної самореалізації в майбутньому. Це стосується не лише користувачів, а й самих бібліотекарів.

Перспективним напрямком для роботи бібліотеки є перетворення її не тільки в інформаційний, а й в аналітичний центр. Упродовж тисячоліть бібліотека розглядалася як сховище інформаційних масивів, а каталоги виконували функцію «орієнтира» у світі друкованої продукції. Сучасні бібліотеки виконують традиційні функції з накопичення й первинної обробки інформації: створюються фонди книг і журналів, паперові й електронні каталоги. Однак у сучасному світі з його стрімким інформаційним розвитком такого орієнтира, будь він електронним або паперовим, уже недостатньо. Для того, щоб бібліотека як і раніше залишалася інформаційно потрібним об'єктом, вона повинна взяти на себе аналітичні функції. Зарубіжні бібліотеки вже вийшли на цей рівень: зараз вони активно створюють бази даних, які вміщують реферативну, оглядову й аналітичну інформацію. У цьому зв'язку доцільною уявляється розробка концепції створення друкованого та електронного періодичного видання, яке б дозволило оперативно і в стислій формі відображати науково-методичну інформацію, одержану з книг і журналів, що полегшило б для користувачів відбір необхідного матеріалу без перегляду змісту всіх нових надходжень до бібліотеки.

Щоб заявити про себе й змінити ставлення до себе, багато бібліотек пишуть бібліотечні концепції чи програми розвитку бібліотек. Таким чином вони заявляють, що здатні працювати в новому форматі, шукати спонсорів, які нададуть матеріальні ресурси на розвиток бібліотеки, на придбання літератури, меблів, техніки, проведення Інтернету, мережевих систем,

здійснення ремонтів, а в деяких випадках і на будівництво окремого приміщення бібліотеки.

Деякі бібліотеки намагаються змінити дизайн приміщення. Багато зусиль приділяється тому, щоб привернути увагу читача: встановлюють зручні нестандартні меблі, мобільні стелажі, організують вільний доступ до літератури, безкоштовне користування Інтернетом, самообслуговування. Багато в чому використовується закордонний досвід, де користувачі можуть вільно пересуватися по бібліотеці і не лише працювати, але й відпочивати.

Щоб не змінювали у своїй роботі бібліотечні працівники, все це повинно бути прозорим, тобто донесеним до користувачів. Бібліотекар повинен бути маркетологом, він повинен рекламувати ті послуги, які він надає. Майже кожен підрозділ задіяний у цьому процесі. Деякі бібліотеки пішли далі в цьому питанні і відкрили окремі відділи маркетингу й реклами. Розробляються рекламні буклети, плакати, подається інформація про бібліотеку на сторінках газет і журналів. Рекламує бібліотечні послуги і бібліотечну продукцію сайт бібліотеки. Це сприяє позитивному іміджу бібліотеки та збільшенню кількості відвідувачів.

Щоб поставити роботу бібліотеки на належний рівень, має змінитись і сам бібліотекар, змінити своє ставлення до роботи і до себе особисто. Успіх у злагодженій співпраці співробітників бібліотеки й функціонуванні усіх її підрозділів залежить від особистості кожного бібліотекаря.

Сучасний бібліотекар повинен володіти мистецтвом спілкування, бути компетентним у різних галузях знань, тримати в пам'яті різноманітну інформацію. Бібліотечна діяльність – це самовіддана та кропітка праця, без якої інформація, яка зберігається в бібліотеці, може залишитися незатребуваною. Бібліотекарі відкривають для своїх читачів величезний світ інформації, представлений у книгах, журналах, комп'ютерних мережах, тому бібліотечні працівники мають бути загально підготовленими, володіти основами бібліотечної справи, орієнтуватись у нормативно-правовому просторі, мати гуманістичний світогляд, бути спрямованими на самовдосконалення, пропагувати загальнолюдські цінності, бути комунікабельними, чесними, принциповими, мати адекватну самооцінку, бути оптимістами, послідовними в діях, вчинках, професіоналами своєї справи. Професійні й особисті якості бібліотекарів мають працювати на імідж бібліотеки.

Запорукою успіху роботи бібліотеки й забезпечення її ефективного розвитку є розуміння колективом бібліотеки таких основних питань: якою є бібліотека сьогодні з усіма її сильними й слабкими сторонами, якою її суспільство хоче бачити в майбутньому, які можливості існують для реалізації мети і що потрібно зробити для досягнення цієї мети.

Бібліотекар і читач. Сучасні методи обслуговування і вивчення читацьких інтересів

*Завідувач бібліотеки
Тульчинського технікуму
ветеринарної медицини БНАУ
Геккер І. А.*

Нові освітні стандарти, посилення ролі науки в навчальному процесі, інновації в інформаційних технологіях значно змінили характер діяльності бібліотек, зумовили модернізацію форм та методів обслуговування користувачів. Бібліотеки виконують роль інформаційно-комунікативних центрів навчальних закладів. Зміни в інформаційному суспільстві та все більше розповсюдження нових інформаційних технологій, продуктів, послуг призводять до зменшення ролі традиційних форм бібліографічного обслуговування. Виходячи з цього, умовою підвищення ефективності функціонування системи обслуговування сьогодні є впровадження нових інформаційних технологій.

Нові технології дають можливість розширити інформаційний потенціал бібліотеки, хоча це вимагає внесення змін у всі звичні технологічні цикли. Змінилися й фахівці бібліотеки, вони стали більш досвідченими й інформованими. Вони активно використовують Інтернет-ресурси для задоволення запиту користувачів, освоївши комп'ютерні технології мають можливість вивчати досвід інших бібліотек через інформацію, виставлену на їхніх веб-сайтах. Інформаційний сервіс розглядається, як показник інформаційного обслуговування й вагома складова іміджу бібліотеки. Складовими інформаційного сервісу є ресурси, які використовуються для надання послуг; методики та методології його реалізації; кадровий потенціал; матеріально-технічне забезпечення.

Хочу детальніше зупинитися на переліку сучасних методів обслуговування, які надає наша бібліотека.

З 2010 року бібліотека ТТВМ БНАУ підключена до мережі Інтернет, створено два стаціонарних робочих місця та доступ за технологією Wi-Fi, що є зручним способом надання користувачам доступу до Інтернету. За допомогою цих інновацій в нашій бібліотеці надається наступний асортимент послуг:

- пошук інформації в Інтернет на замовлення;
- розсилка підбраного матеріалу на електронну адресу користувача;
- консультації з пошуку інформації, навчання основ пошуку в мережі;
- послуги сканування, копіювання, друк документів, запис на різноманітні носії.

Нове інформаційне середовище висуває нові вимоги до обслуговування, а розширення ресурсної бази інформування споживачів дозволяє суттєво оновити сталі форми обслуговування.

Аналіз роботи нашого Інтернет-центру за дворічний термін виявив чимало його позитивних сторін:

- використовуючи Інтернет, бібліотека робить інформаційний сервіс більш насиченим і різноманітним;
- підвищується статус бібліотеки як інформаційного, освітнього й соціокультурного центру;
- утверджується позитивний імідж бібліотеки ВНЗ;
- забезпечується можливість користувачам бібліотеки не залежати від ресурсного потенціалу конкретної локальної книжкової колекції, а завдяки створеним бібліотекою умовам отримувати в своє розпорядження багатства, накопичені бібліотеками всього світу.

Крім того, інтернет-технології, які використовуються при створенні сайтів, суттєво розширюють можливості бібліотечного сервісу, поєднуючи пошук по внутрішніх ресурсах бібліотек з відсилкою користувача до інформації, яка знаходиться безпосередньо в Інтернеті. Враховуючи це, сучасна бібліотека функціонує одночасно і як зовнішня, і як внутрішня електронна бібліотека.

Сучасний користувач вже не задовольняється колишнім асортиментом послуг, тому стає очевидним, що в процесі інформаційного обслуговування необхідно надавати повний спектр послуг.

Беззаперечним залишається той факт, що незмінним джерелом формування ціннісних орієнтацій у свідомості молодшої особи є не що інше, як книга та читацький інтерес.

Читацький інтерес – форма вияву пізнавальної потреби, що спрямовує особистість на усвідомлення цілей читання (як одного з видів мовленнєвої діяльності), а це, у свою чергу, сприяє ознайомленню з новими для студента художніми чи науковими книгами, спонукає до свідомої діяльності з книжковою продукцією. З огляду на сказане, читацький інтерес – важливий чинник формування духовно багатшої мовної особистості. Виходячи з цього, виникає потреба у визначенні місця такого виду діяльності як читання в процесі морального, духовного та естетичного вдосконалення молоді.

Сьогодні змінюються джерела та способи отримання інформації, тому читацький інтерес доречніше було б визначити як інформаційну потребу.

Поняття «інформаційна потреба» (ІП) стало одним з центральних в теорії науково-інформаційної діяльності. Задоволення ІП розглядається в теперішній час як основна мета діяльності інформаційних установ – засіб реалізації своїх суспільних функцій. Працівники бібліотек у своїй роботі постійно мають справу з ІП своїх користувачів та необхідністю їхнього постійного вивчення.

Методи, які застосовують для вивчення ІП споживачів, можна умовно поділити на три групи:

- методи одержання фактичних даних (спостереження, аналіз документальних джерел, опитування);
- методи обробки та аналізу даних (статистичний аналіз, моделювання);

➤ методи прогнозування ІІ (експертні оцінки, математичне моделювання).

Опитування є найбільш ефективним і найбільш розповсюдженим методом вивчення ІІ. Воно здійснюється або усно (інтерв'ю), або письмово (анкетування). Поряд з предметним змістом ІІ реципієнтів уточнюється мета використання інформації, її характер (фактографічна, бібліографічна). В анкетах містяться питання, які стосуються особи анкетованих: освіта, посада, стаж роботи, наявність домашньої бібліотеки, яким видам інформації надає перевагу та ін. Можна застосовувати більш простий спосіб опитування. Особам, ІІ яких хочуть вивчити, пропонують заздалегідь розроблений рубрикатор (перелік тем у визначеній предметній галузі), в якому вони повинні відзначити ті тематичні рубрики, які викликають в них інтерес.

До вивчення ІІ широко використовується спостереження за користувачами, коли вони звертаються до довідково-пошукового апарату, первинних і вторинних документів на виставках. Аналіз документальних джерел використовується частіше, ніж спостереження. Звичайно, вивчається директивна й планово-звітна документація, яка містить дані про діяльність бібліотеки або структурного підрозділу, листки вимог на літературу, читацькі формуляри, записи про відмови. ІІ доволі швидко змінюються, тому виявлені одного разу потреби користувача повинні через визначені проміжки часу уточнюватися. Особливу увагу слід приділяти аналізу інформаційних запитів, які задовольняються за допомогою мережі Інтернет. Це дозволить скласти цілісну картину про існуючі інформаційні потреби. У нашій бібліотеці аналізується в кінці місяця зошит обліку тем та запитів, з якими користувачі зверталися до мережі.

Під час проведення моніторингу та аналізу його підсумків було зрозуміло, що користувачі звертаються до інтернет-центру для задоволення різноманітних потреб. Запровадження новітніх комп'ютерних технологій в бібліотеці дало користувачам змогу одержувати доступ не лише до інформаційних ресурсів окремої бібліотеки чи навіть регіону, а й до світових інформаційних джерел, для отримання різного роду інформації. Ці ж сучасні технологічні засоби значно розширюють можливості обробки, зберігання й пошуку інформації, позитивно впливають на оперативність та якість обслуговування користувачів. Внаслідок цієї справжньої технічної революції змінюється характер і зміст праці обслуговуючого персоналу інтернет-центрів та бібліотек, збагачується й ускладнюється видовий склад фондів, за допомогою віртуального інформаційного простору зменшується дистанція між бібліотекою, сукупністю державних та світових інформаційних ресурсів і окремим користувачем.

Функції масової роботи в бібліотеці

*Завідувач бібліотеки Іллінецького
державного аграрного коледжу
Бухта Г. О.*

Свій виступ розпочну словами видатного Бернарда Шоу, який у свій час сказав досить влучні слова: «Якщо у вас є яблуко і в мене є яблуко, і ми обмінємося ними, то в нас залишиться по яблуку. Але якщо у вас є ідея і в мене є ідея, і ми обмінємося цими ідеями, то в нас буде по дві ідеї». Ці слова, звичайно, надихають кожного з нас до постійного оновлення знань, запозичення кращого професійного досвіду, запорукою чому є ось такі професійні зустрічі і контакти.

Ми з вами свого часу обрали бібліотеку місцем своєї долі, і як ніхто розуміємо, що бібліотека – це живий центр культури, а бібліотекар – перший вісник краси та знання, який безпосередньо вирішує виховні завдання. Це питання особливо гостро піднімається в наш час – час інформаційного вибуху, а разом з тим в час бездуховності, час аморальності та цинізму, що особливо проявляється в молодіжному середовищі. Коли йде знецінення духовних якостей особистості – добра та порядності, значним чинником протистояння цьому та прищепленню позитивних якостей виступає масова, або культурно-просвітницька та дозвіллева робота в бібліотеці.

Унікальність ситуації полягає в тому, що через наші бібліотеки проходить кожна людина, яка переступає поріг навчального закладу, яка ще вчора, будучи учнем школи, зростатиме на ґрунті вашої самовідданої праці й піде далі у світ саме такою, якою ви її намагатиметесь виховати. Звичайно, це має вселяти віру в причетність до великої справи, наповнювати наші душі відчуттям причетності до вічного й прекрасного, а також усвідомленням того, що в навчальному закладі ваша бібліотека – головний кабінет № 1, де має панувати відповідна духовна аура, своєрідний виховний центр, з певними завданнями – формування та виховання громадянина патріота з високими моральними якостями.

Досягається це завдяки постійному вдосконаленню традиційних та пошуку нових, нетрадиційних форм роботи. Через позакласну роботу, проведення дозвілля в бібліотеці, роботу в гуртожитках, надання допомоги кураторам у проведенні тематичних виховних годин, формування нашого фонду відповідно до напрямку навчального закладу та зв'язки з громадськістю й засобами масової інформації виконуються комунікативна, творча, виховна та пізнавальна функції. Я пропоную вам з вами трішечки творчо попрацювати та розглянути ці функції детальніше.

Комунікативна функція, тобто налагодження зв'язків, допомагає нашим нововступникам пройти період адаптації, знайти нових друзів. І ця функція яскраво виявляється в таких формах дозвілля як години спілкування, дискусії, вечори відпочинку, конференції, конкурсні та розважальні програми, просвітницькі акції, тощо.

Практика проведення просвітницьких акцій, конкурсних програм свідчить, що саме так можна здійснювати боротьбу з войовничим безкультур'ям:

- з невіглаством – протиставляти йому красу знання та знання про красу;
- з вульгарністю – подаючи юним душам прекрасні взірці духовної творчості;
- з недорікуватістю – показуючи, як творили великі діячі, розповідаючи про витончену простоту їхньої мови, яка приходить лише з відчуттям гармонії в людському єстві.

І будьте певні, що початок спільного блага та краси твориться у всяких розмірах, починаючи з нашого щоденного спілкування з молоддю, та зберігає свій життєвий потенціал. Хто може це зробити? Звичайно, тільки той, хто сам обізнаний і досвідчений у справі духовного вдосконалення, хто особисто засвоїв справжнє розуміння культури в її духовному значенні, хто відчув отой безсмертний дотик до душі, про який писала Ліна Костенко: *«Коліна преклонивши, як Почаїв, Стоїть душа перед усім святим»*.

У нашому арсеналі, шановні колеги, величезний запас, яким ми повсякчас можемо скористатися. Візьмемо хоча б Ліну Костенко, нашу сучасницю – коли, припустимо, через сотні літ хтось десь не знатиме, що таке Україна, прочитає Ліну Костенко, то побачить у пречистому дзеркалі її правдивого й природного в кожному жесті Івана Миколайчука, який косить у «халеп'ї» траву, умиротвореного Григорія Сковороду з його «нетлінним садом божественних пісень», незламного Тараса, який може зникнути від зворушення («бо ж знаєте, із каторги – в салони»), незмірно мужню й самотню Лесю Українку, наших славних пращурів, які йдуть за часом, як за плугом...

Урок духовності з Ліною Костенко «І як напишеш, так уже і буде» зібрав усіх небайдужих до тих проблем духовності, які мають місце сьогодні в нашому суспільстві – питання культури, моралі, етики. Такі заходи нікого не залишають байдужими, і в душах молодих людей відбуваються перетворення, тендітні пальці етики, за побажанням Великої Ліни, торкаються сердець та уст юного покоління.

Маючи різноманітні інтереси, наші студенти прагнуть визнання своїх здібностей та вмінь на дозвіллі. Виконати це покликана творча функція масової роботи в бібліотеці, яка яскраво виявляється в таких формах як участь у літературних студіях та театрах, конкурсах, фестивалях, в клубах за інтересами, прикладній творчості, написання сценаріїв та в багатьох інших напрямках, які можуть проявлятися в вашому навчальному закладі.

Для цього, звичайно, в наших бібліотеках має існувати така атмосфера, в якій кожен одержував би задоволення від творчості, від того, що має можливість реалізувати свої таланти та творчі нахили, від спілкування один з одним і не тільки, а зауважте, від спілкування з вами, шановні колеги. Таке спілкування існує, я впевнена, і у ваших бібліотеках, а при нашій бібліотеці працює творчий колектив літературної студії «Слово». Творчі зустрічі з обдарованими людьми Поділля, екскурсії, обласні наради творчої молоді в

літературному музеї-садибі Михайла Коцюбинського, молодіжні фестивалі – це все творчий стимул для обдарованої молоді. І як результат цієї праці – вихід літературно-мистецьких збірників «Оберіг». Також відбуваються творчі звіти студії – *літературно-мистецьке свято за участю талановитих земляків «Барви Подільської палітри»*, в якому безпосередню взяли участь талановиті люди рідного краю – популярна ведуча обласного телебачення та програми «Дивоцвіти» Ганна Секрет, наш поет-земляк Василь Кобець та інші.

Відбулася *творча зустріч «Свято нашої зустрічі»* з відомим Михайлом Каменюком, а після його закінчення на території навчального закладу започаткована алея поетів. Друкувалися наші студійці і в збірнику обласного літературно-мистецького об'єднання ім. В. Стуса «Ми в дорогу вийшли на світанні» та в «Стожарах Поділля».

Сьогодні на сайті коледжу можна побачити інформацію про участь членів студії в Обласному конкурсі на краще читання творів Василя Стуса та поетів-земляків. *Перший тур конкурсу на тему «І в смерті з рідним краєм поріднюсь»* відбувся в нашому коледжі, на сцені актової зали, почесне журі визначило переможців, які й стали учасниками другого етапу конкурсу, що відбувся в м. Вінниці в Інституті післядипломної освіти. Дипломи переможців стали гарним стимулом для подальшої творчості.

Реалізувати свої творчі здібності мали змогу студенти під час проведення *фестивалю сімейної творчості, присвяченого Дню матері «Для тебе, матінко моя»*. У програмі свята чільне місце зайняли декоративні вироби, рушники, вишивки. І окрім слів вдячності, матері отримали в дарунок сувеніри, виготовлені студентами власноруч. Адже ми з вами знаємо, що слово «фестиваль» в перекладі з французької мови означає «урочиста демонстрація досягнень». Для матерів, звичайно, це була досить-таки приємна несподіванка, напевне, оті сувеніри вони будуть зберігати в своїх домівках на видному місці. Прикрасив свято запашний український коровай та тепла бесіда за чашкою чаю.

Особливість виховної функції в проведенні заходів полягає в тому, що педагогічні завдання реалізуються з урахуванням інших функцій (розважальної, відпочинку та ін.), адже ми розуміємо, що учасники будь-якого нашого заходу відвідують його не для того, щоб їх, скажемо так, виховували, а для задоволення своїх творчих інтересів, потреб у культурному спілкуванні, цікавому відпочинку.

Сьогодні насамперед я хотіла б зупинитися на питанні виховання в молоді мовної культури та поваги до мови свого народу, своєї землі. Коли ми чуємо, як розмовляє наша молодь на вулиці, в транспорті, в коридорах під час перерв, то мимоволі постає питання – чи потрібна нашій сучасній молоді українська мова? Це проблема справді серйозна, бо за висловом класика, мова вмирає не тоді, коли її не знають, а коли нею не розмовляють. А чому не розмовляють? Бо немодно. Виявляється, мода буває не лише на одяг, макіяж, зачіски. Ця примхлива мадам з'являється перед нами і в іншому вигляді – у шатах слова. Прислухайтесь, як розмовляє наша молодь – вона

розмовляє молодіжним сленгом, спрощеною мовою й почувається в ньому комфортно. Нам з вами, шановні колеги, відведена важлива роль в утвердженні краси й наукової цінності рідної мови, почуття гідності та національної приналежності, у формуванні в юних мовної культури та громадянської грамотності. В нашому арсеналі – різноманітна палітра творчих акцій.

Проте, зауважте, роботу варто будувати за певною системою, висвітлюючи основні напрямки з історії виникнення української мови. Це питання можна розширити за допомогою проведення науково-практичних конференцій, вечорів *української писемності з такими назвами: «Любов, якій понад тисячу років», «Спочатку було слово»*. Розкриваючи тему «Мова в утвердженні України» провести зустрічі за круглим столом, виставки-ярмарки місцевих видань, презентації нових книг письменників-земляків.

Свято рідної мови, вечори поезії можна назвати «Мова – дім народного буття», «А мова справді схожа на квітник». Варто сьогодні згадати літературно-музичне свято української мови «О мово ніжна, диво світанкове, яви нам в душі свій пречистий лик». В бібліотеці влаштовано стенди «Українська мова – мова мого народу» та екран «Люби і знай рідну мову».

Варто також за можливості не пропускати ювілейні й пам'ятні дати, підтримувати вогонь популяризації творів сподвижників української літератури. У січні разом з районною організацією «Просвіта» в читальній залі коледжу відбуваються Стусівські читання, а навесні, в березні, – «Шевченківські березини». Не пропускаємо ми й річниць сподвижниць українського слова Лесі Українки, чії твори вражають багатством духовності.

Коли мова йде про виховання молодого людини, тут доречно було б торкнутися теми використання народних традицій у вихованні екологічної культури молоді, адже немає сумніву в тому, що нам ще багато разів доведеться повертатися назад, щоб у скарбниці древньої краси – народній культурі – черпати сили для подальшого руху вперед. Бо часто за показною наївністю цих традицій приховані глибини народної екологічної мудрості. Розкриттю теми можуть сприяти форми наочної популяризації, які мають діалоговий, пізнавальний характер, *виставки-дискусії: «Хіба у Всесвіті найкращий твір не ми?»*.

Приємну згадку про себе залишила *літературно-пізнавальна година з елементами дискусії: «Обійmemo Землю красою й любов'ю»*, де були представлені пейзажні картини, вироби, найкращі вислови про природу, елементи декорації.

Тематична виховна година, присвячена Дню Землі, «Наша планета-колиска життя» підняла актуальні питання екологічного сьогодення. В ході заходу відбулася творча презентація екологічного клубу «Еколайн».

Виставки та літературно-публіцистичні експозиції на таких заходах мають пізнавальне значення – несуть краєзнавчу, історичну інформацію, справляють великий вплив на молодь, адже український патріотизм заглиблений у народну традицію, пісню та душу. Такі виставки можуть бути

доповнені та композиційно довершені українськими рушниками, на яких відображені орнаменти з глибокою символікою, а в центрі можна розмістити фрагмент української світлиці, символ Всесвіту, батьківщини, рідної землі, а також символічні елементи української хати – жмутики калини та засушених трав і квітів, які виконували роль хатнього оберегу. Такі виставки, творчі галереї підіймають з історичних глибин пласт народного буття, підносять на високий рівень поняття батьківщини, родини, поняття українства та причетності кожного до минулого та майбутнього.

Кожен куточок Поділля, де ми з вами живемо, має свою гарну історію. Ми, звичайно, використовуємо у виховній роботі цінний історичний краєзнавчий матеріал. Іллінеччина – це край козацької й партизанської слави, історичні дати якраз припадають на осінній період. Вшановуючи вересневий День партизанської слави, бібліотека спільно з викладачем історії провела *тематичну виховну годину «Партизанська слава невмируща»*. На святі звучали натхненні літературні композиції, демонструвалася історична хроніка. Привертала увагу влаштована працівниками бібліотеки *літературно-публіцистична виставка «Немеркнуче сяйво великого подвигу»*. День козацької слави був відзначений *тематичною І виховною годиною «Іллінеччина – край козацької вольності»* з елементами козацьких розваг.

Неможливо залишити поза увагою важливість превентивного виховання. З огляду на ситуацію, яка складається в суспільстві, коли період найвищого ризику виникнення шкідливих проявів припадає на початок юності, коли молода людина опиняється сам на сам з потоком найрізноманітнішої інформації, не маючи ще позитивного життєвого досвіду, і їй доводиться вирішувати безліч життєвих проблем, зростає роль превентивної просвітницької роботи – студентська молодь повинна знати й розуміти проблему, вміти робити правильний вибір. В читальних залах гуртожитків ми періодично влаштовуємо та поновлюємо *розгорнуті книжкові виставки: «Я обираю здоров'я», «Здоров'я – ключ до майбутнього успіху»*. *Літературно-пізнавальна година «Прелюдія до сумних роздумів»* з питань популяризації здорового способу життя стала своєрідним застереженням для тих, хто легковажить найбільшим благословенним даром – даром життя.

Завершуючи розгляд функцій масової роботи наших бібліотек, ми підкреслимо, що інформаційно-пізнавальна функція заходів, які ми проводимо, дає змогу задовольнити потреби в додатковій інформації і є отим невидимим каналом безперервної освіти та отримання нових знань.

Тобто, задається система ціннісних уявлень, які й регулюють соціальну поведінку нашого студента.

Шановні колеги! Для ефективної діяльності та досягнення успіху в просвітницькій роботі бібліотеки рекомендую:

- чітко розуміти мету й спрямованість обраного масового заходу;
- обов'язково узгоджувати захід з професійними навичками бібліотекаря (тобто ви добре знаєте, хто і який захід міг би провести так, щоб він мав

успіх, а з іншої сторони, давайте шанс вашим колегам проявляти себе, виявляйте їм довіру, де це буде виправдано);

- підвищувати рівень інформаційного навантаження при доборі літературного матеріалу;
- використовувати елементи дискусійності та вдалого музичного оформлення, адже глибока класична музика здатна розбудити не тільки серце, а й розум;
- прагнути до зворотного зв'язку як у процесі підготовки, так і після його завершення;
- використовувати окрім творів друку різноманітні елементи наочного оформлення, які притаманні конкретному заходу: елементи декоративно-прикладного мистецтва, картини, значки, листівки, художні вироби студентів та ін.;
- планувати роботу, щоб вона здійснювалася регулярно, систематично, вдумливо, розсудливо та обережно, бо лише такий підхід дасть вагомі результати, а своєю чітко спланованою роботою ви допоможете студентам самостійно приходити до глибокого розуміння й усвідомлення незаперечних моральних істин і духовних цінностей.

Звичайно, ці методичні поради мають право бути творчо доповненими залежно від ваших можливостей, відповідно до вашого досвіду та фантазії. Ця робота відкриває простір для реалізації ваших творчих задумів, потребує ініціативи, дослідницьких навичок, високого професіоналізму та надає можливості цікавого людського спілкування.

Тільки бажання, ваша цілеспрямованість може по-справжньому привернути увагу молоді, а вашу бібліотеку – зробити справжнім центром просвітництва та духовності.

Бажаю вам, шановні колеги, плідної праці, творчого натхнення, корисних професійних контактів.

Список використаної літератури:

Виховна робота в технікумах, коледжах : зб. з досвіду роботи ВНЗ 1-2 рівнів акредитації / ред. Н. В. Цибенко. – Немішаєво : НМЦ, 2006. – Вип. 5. – 240 с.

Усенко О. Використання народних традицій в екологічному вихованні молоді / О. Усенко // Шкільна бібліотека. – 2009. – № 7. – С. 70.

Пірус Т. П. Інноваційні технології в роботі бібліотеки / Т. П. Пірус // Шкільна бібліотека. – 2010. – № 3. – С. 39–50.

На допомогу куратору студентської групи : навч.-метод. посіб. – НМЦ, 2012. – 346 с.

Олійник О. Світ українського слова / О. Олійник. – К. : Хрещатик, 1994. – 410 с.

Основи інформаційної культури

*Завідувач бібліотеки Могилів-Подільського
технологічного-економічного коледжу
Череватова Л. А.*

Змінюється світ, змінюються бібліотеки. На сучасному етапі, в епоху глобальної інформатизації бурхливо розвиваються комп'ютерна техніка та інформаційні технології, що стимулює розвиток інформаційного суспільства. Інформація охоплює дедалі більше галузей і стає однією з головних людських цінностей та основним ресурсом майбутнього. Тому соціальним замовленням сучасного суспільства є виховання людини, яка навчатиметься й працюватиме в умовах постійного зростання інформаційного потоку, людини з високим інтелектуальним потенціалом.

Саме перед нами, коледжами, стоїть завдання не тільки дати студентам потрібні фахові знання, а й сформувати людину, яка б могла адаптуватися до будь-яких умов життя, яка здатна отримувати інформацію з різних джерел та використовувати її. Тому в центрі навчально-виховного процесу має бути нова бібліотека – інформаційний центр, який виховує студентів, надає їм навички пошуку, збирання, обробки інформації.

У зв'язку з цим невід'ємною частиною загальної освіти особистості стає інформаційна культура, яка набуває особливої актуальності в умовах інформатизації зростання ролі інформації в освітньому й науковому процесах. Проблема формування та розвитку інформаційної культури особистості набуває виняткового значення, стає одним з пріоритетних напрямків коледжу.

Як ми знаємо, саме поняття інформаційної культури відноситься до шкільного курсу інформатики. Пояснюється це тим, що інформаційні технології наразі є важливою складовою нашого життя, і культура їх використання – такий же показник морального й естетичного розвитку особистості, як і культура спілкування. Це складне та багатозначне поняття, яке пронизує всі сфери людської діяльності та всі сторони розвитку особистості. Вона сприяє усвідомленню людиною свого місця та ролі в навколишньому світі, всебічному та гармонійному розвитку в умовах становлення інформаційного суспільства.

Нині існує велика кількість визначень поняття «інформаційна культура», але найбільш розповсюдженим є розуміння інформаційної культури як «сукупності інформаційного світогляду, системи знань та вмінь, що забезпечують самостійну діяльність, спрямовану на задоволення індивідуальних інформаційних потреб з використанням як традиційних, так і новітніх інформаційних технологій».

У «Типовому положенні про бібліотеку аграрного вищого навчального закладу I–IV рівнів акредитації» Міністерства аграрної політики та продовольства України підкреслено, що бібліотека вищого аграрного

навчального закладу є науковим, навчальним, інформаційним та культурно-освітнім структурним підрозділом, який здійснює бібліотечний та інформаційно-бібліографічний супровід навчально-виховного процесу, наукових досліджень за профілем закладу.

Бібліотека є своєрідним мостом між коледжем та суспільством. В нашому коледжі студент отримує інформацію, яка необхідна не лише для запам'ятовування й засвоєння, а й для того, щоб він використовував її для створення власного творчого продукту. У цьому я вбачаю пріоритетне завдання бібліотеки в її подальшому розвитку, коли враховуються вікові та індивідуально-психологічні особливості студентів. Для них ми робимо тематичні полиці, книжкові виставки, списки літератури, бібліографічні огляди, конференції, літературні вечори, Дні інформації. Таким чином бібліотека розвиває творчі здібності, таланти, пізнавальні інтереси, сприяє успішному засвоєнню навчальних програм, підвищенню методичної й педагогічної майстерності викладачів через відповідні інформування та інші форми обслуговування.

Як неможливо відокремити процес навчання від процесу виховання, так не можна відокремити проблеми освіти, коледжу – і бібліотеки.

Сьогодні, вирішуючи проблему виховання думуючої, творчої, активної, здорової людини, ми стверджуємо, що сформувати таку особистість може лише творчий, думуючий коледж. Адже перед нами не просто діти, студенти, а яскраві, неповторні особистості, яких ми повинні знати й оцінювати, у яких поки що мало знань, невеликий соціальний досвід, проте вони прагнуть здобути знання. Тому ми покликані забезпечити надходження інформації й активізувати її з метою розширення бази знань кожного окремого студента й озброїти навичками роботи з інформацією для того, щоб вони могли вести пошук і використання інформації в подальшому житті.

Бібліотеці тут належить головна роль. Без бібліотеки освіта та основні її складові – загальноосвітня школа, коледжі, вищі навчальні заклади – не могли б забезпечити свої зростаючі інформаційні потреби. Бібліотека відіграє неабияку роль у справі навчання й виховання підростаючого покоління, а також у підвищенні фахового рівня викладачів.

Останнім часом збільшився попит користувачів на інформацію та значно розширилася тематика запитів. Це позначається на роботі бібліотеки.

А зараз про роботу бібліотеки докладніше. Для знайомства з нами повідомляю: бібліотека знаходиться в гуртожитку коледжу. Працюємо ми у 2 зміни з 8 до 19 години. Книжковий фонд складає 30 447 примірників.

Уся діяльність бібліотеки як структурного підрозділу спрямована на інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу й надання допомоги студентам в оволодінні навчальною програмою. У 2012 році бібліотека має 962 користувача. Це студенти денної та заочної форми навчання, викладачі, співробітники, студенти філії ВНАУ, яка функціонує на базі коледжу. На сьогодні наша книговидача становить 65 625, відвідувань – 16120.

Значна увага приділяється першокурсникам. Для знайомства з бібліотекою для них проводяться екскурсії по бібліотеці, під час яких ми розповідаємо про бібліотеку, її фонд, та дбайливе ставлення до книги знайомимо з правилами користування. Обов'язково у вересні ми проводимо тиждень бібліотеки з різноманітними заходами. У своїй роботі велику увагу приділяємо інформаційній роботі. Це одна з найбільш важливих ланок роботи бібліотекаря, оскільки має на меті своєчасне інформування користувачів.

На початку навчального року обов'язково розробляємо тематику бібліотечно-бібліографічних уроків (ББУ) та ознайомлюємо з ними кураторів, які вносять ці теми до своїх планів роботи. Проводимо анкетування студентів з метою виявлення їхніх смаків, уподобань та рівня інформаційної культури (бібліотечно-бібліографічної грамотності). На жаль, після аналізу цих анкет виявляється, що в школах зовсім не проводяться бібліотечні уроки або проводяться безсистемно, тому в такій ситуації доводиться знайомити студентів з роботою бібліотеки, історією виникнення книги, структурою, аж після цього переходимо до роботи з інформаційними ресурсами нашої бібліотеки.

Бібліотечний фонд повинен відповідати змісту навчання в навчальному закладі, його інформаційним і виховним функціям. Бібліотека передплачує 32 періодичних видання. До послуг педагогів, крім методичної літератури, передплатні освітянські видання, де викладачі знаходять програми і методичні матеріали, необхідну інформацію з предмету, інформацію про життя та події в нашій країні й за її межами.

Бібліотеці належить головна роль у розвитку уявлення про бібліотеку, бібліотечну мережу міста, про пошук інформації, вироблення навичок спілкування й роботи з інформаційними джерелами, оскільки вона є первинною ланкою в системі інформаційно-бібліографічного забезпечення. Від професіоналізму та ентузіазму бібліотекаря залежить якість соціального статусу бібліотечної структури.

Підвищення інформаційної культури викладачів у процесі їх інформаційно-бібліографічного обслуговування є важливим напрямком роботи бібліотеки.

Щоб навчально-виховний процес був ефективним та професійним, викладач повинен знати про вітчизняний і зарубіжний педагогічний досвід. Тому своєчасне бібліографічне інформування викладачів про нові документи, нові матеріали з предметів, про нові напрямки й дослідження в галузі освіти стає пріоритетним напрямком в роботі бібліотеки.

З приходом нового директора у нас змінилося ставлення до бібліотеки як освітнього та інформаційного центру. Ми в цьому році отримали літературу по МБА з Вінницького державного аграрного університету. Позавчора в бібліотеці поставили роутер та зробили оголошення, що в бібліотеці є Wi-Fi, і до кінця тижня має бути проведений Інтернет – це вже зрушення. Я вважаю, що бібліотека – не місце збереження інформації, ми повинні зробити її доступною, відігравати важливу роль у розвитку

інформаційної грамотності та культури своїх користувачів. Наявність комп'ютера в бібліотеці – це не сьогоднішній день, а вчорашній. У нас відкриється доступ до інформаційних джерел не тільки традиційних – книг, журналів, довідкових видань – а й нетрадиційних: відеоматеріалів, комп'ютерних програм, баз даних. Наші користувачі повинні мати можливість прийти до бібліотеки та отримати те, що їх цікавить. Тільки через спілкування з інформацією користувач розуміє роль інформації в житті людини.

Динамічний розвиток суспільства, а також комп'ютерних технологій потребує від нас постійного й активного впровадження інновацій в свою діяльність. Виходячи з власних ресурсів, ми надаємо науково-інформаційну підтримку освітній та самостійній діяльності педагогів, забезпечуємо доступ до інформаційних ресурсів освітньої галузі, які подаються на паперових та електронних носіях. Розписуємо фахові видання та інформуємо викладачів, формуємо та максимально наближуємо до потреб користувачів тематичні картотеки, папки, інформаційні списки для викладачів та адміністрації з анотаціями, що дозволяє здійснювати повноцінне довідково-бібліографічне та рекомендаційно-бібліографічне обслуговування.

Комп'ютеризація бібліотечної діяльності коледжу здійснюється демоверсією програми «IRBIS», електронна база навчальної літератури містить майже 1 750 записів.

У бібліотеці є 5 електронних підручників, а саме: Жовтої Л. О. «Борошномельно-круп'яне виробництво», Онуфрійчука В. В. «Правознавство», «Історія України», Цвігун С. П. «Процеси і апарати», Омелько М. А. «Бухгалтерський облік».

Що ми вважаємо комплексом послуг, і які інноваційні послуги для користувачів надає наша бібліотека? Це:

- можливість знаходити бажану інформацію з найбільшою повнотою й точністю при найменших затрат зусиль і часу;
- бібліотека має систему каталогів і картотек на допомогу викладачу та куратору;
- запис інформації на диск, флешку, часткове ксерокопіювання підручників;
- доступ до повнотекстових баз даних («Комплекс методичного забезпечення самостійних робіт» – 24), бібліотека надає можливість користувачу їх переглянути, скопіювати собі необхідну інформацію;
- списки книгозабезпеченості навчальних дисциплін у електронному вигляді;
- папки зі сценаріями на різну тематику та самі сценарії в електронному вигляді;
- папки-накопичувачі з питань освіти, регламентуючі, краєзнавчі матеріали, методичні розробки з усіх предметів.

У читальному залі нашої бібліотеки оформлений інформаційний стенд «Книга в твоєму житті», тематичні папки «Інформаційна культура особистості», «Бібліотечні уроки в коледжі», «Книга – джерело знань», в

яких знаходяться методичні розробки бібліотечно-бібліографічних уроків. Вони підготовлені просто й доступно.

Протягом року надається оперативна інформація адміністрації, викладачам, кураторам з питань новинок управління освітою. Бібліотека працює над створенням власної бази методичних розробок відкритих занять, а також над створенням власної бази інформаційних даних з періодичної преси.

З метою сприяння підвищенню фахового рівня викладачів здійснюється індивідуальне та групове інформування про нові надходження літератури. Бібліотека є інформаційною базою як для студентів, так і для викладачів. Важливим напрямком роботи бібліотеки є інформаційна робота. Щоб бути ефективною, вона повинна носити систематичний, оперативний, випереджальний характер. Визначаються конкретні форми.

Для інформування викладачів готуємо ановані списки літератури, а саме:

- Україна і світ за тиждень (інформаційний список статей з періодичних видань);
- інформаційний список фахових статей з періодичних видань (за місяць).

До послуг користувачів картотеки:

- картотека періодичних видань;
 - картотека «Нові надходження» (починаючи з 2005 року);
 - картотека забезпеченості навчальною літературою (за роздільниками по спеціальності виділена кожна дисципліна);
 - тематична картотека «На допомогу викладачеві»;
 - картотека «Регламентуючі документи з питань освіти»;
 - картотека «Наукові та навчально-методичні праці наших викладачів»
- краєзнавча картотека.

Піклуючись про формування інформаційної культури користувачів, бібліотека повинна не забувати про якість свого довідково-бібліографічного апарату і особливо електронного каталогу та баз даних. Бібліотекар повинен забезпечити найбільш оптимальний пошук інформації. Тому дуже багато уваги приділяється створенню тематичного рубрикатора для електронного каталогу, розробці нових баз даних у бібліотеці.

На сьогодні інформаційна культура користувача є одним з найважливіших показників рівня його освіченості. Тому навчання в цьому напрямку – одне з першочергових завдань бібліотеки. Таким чином, бібліотека стає не тільки інформаційним, але й освітнім центром.

Головне місце серед форм наочної популяризації документів займає організація книжкових виставок, які допомагають у розкритті бібліотечних фондів та кращих творів друку. Кожна виставка за змістом, формою, різноманітністю засобів (які використовуються при їх оформленні), індивідуальна, кожна запам'ятовується. Ми практикуємо звукові книжкові виставки. Мета цих виставок – привернути увагу до вибраної теми. І протягом тижня час від часу ми демонструємо її користувачам.

Ми робили тижні викладачів-предметників. Яким чином це відбувалося?

По-перше, була представлена інформація з поточною та ретроспективною літературою з предмету, перегляд літератури з цієї дисципліни, нові методики предмету, передовий досвід з викладання цього предмету, позакласна робота. Пропонувався рекомендаційний список літератури з даної дисципліни, картотека навчальної літератури, що є в нашій бібліотеці, та підручники цієї тематики у інших бібліотеках міста.

Можна назвати багато переваг у напрямку використання інноваційних технологій на парах, які стають можливими через широкий обмін інформацією між викладачами та студентами, ефективного, емоційного мислення, тому використання мультимедійних технологій при проведенні заходів, безперечно, справляє неабияке враження за рахунок поєднання традиційних методів виховних годин та мультимедійних технологій. Мабуть, тому найяскравішими були заходи, проведені разом з кураторами. Масова робота поставлена в нас на гарному, якісному рівні, кожний захід ми робимо справжнім святом. Заходи ми проводимо таким чином: пишемо сценарій, роздаємо студентам, репетируємо, запрошуємо музичну школу, з якою ми тісно співпрацюємо, або бандуристів під керівництвом Лінчак Наталії Тимофіївни з гімназії, також у нас є свої талановиті студенти, які беруть активну участь у заходах. Створення й використання власних мультимедійних ресурсів з метою навчання й виховання інформаційної культури користувачів коледжу вже стало важливим напрямом в нашій діяльності. Мультимедійні засоби стимулюють мотивацію навчання, активізують увагу користувачів, підвищують інтерес до нової теми.

Тому співпраця педагогічного колективу та бібліотеки є необхідною умовою для досягнення навчально-виховної мети.

Хочу поділитися новим, що буде в нас у бібліотеці.

Плануємо готувати бібліотечну газету, де щомісяця будемо представляти цікавинки літератури, визначати кращого читача місяця, давати поради, що читати для позакласного читання, піднімати теми «Як користуватися довідковою літературою», «Як працювати з підручником», «Як написати реферат, або відгук на книгу»; це зблизить нас, буде новим містком між студентами й бібліотекою.

Я збрала всі сценарії, які є в бібліотеці, упорядкую, напишу зміст, що дасть змогу викладачам використовувати їх у підготовці до виховних годин.

Запропонувала викладачам зробити спільними зусиллями базу презентацій, це буде цікаво. В нас є 5 фільмів: «5 хвилин до зриву», присвячений Чорнобилю, про Тараса Шевченка, Володимира Івасюка, про наш коледж, фільм з охорони здоров'я, 3 презентації, одна з них про села нашого району.

Бібліотека є необхідною в навчально-виховному процесі коледжу. Головним нашим завданням є те, щоб інформаційна культура мала систематичний характер, була спрямована на всебічний розвиток особистості, не зважаючи на те, чи це студент, чи викладач або співробітник.

*Список використаної літератури
та неопублікованих документів:*

Про бібліотеки і бібліотечну справу : закон України від 27 січ. 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – № 7. – С. 50–52.

Про внесення змін до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» : закон України від 16 берез. 2000 р. // Бібл. планета. – 2000 р. – № 2. – С. 52–54.

Про інформацію : закон України від 2 жовт. 1992 р. [Текст] // Голос України. – 1992. – 13 лист. – С. 3–5; Відомості Верх. Ради України. – 1992. – № 48. – С.1447–1462.

Агратин Е. Г. Методика изучения информационных потребностей пользователей // Информ. ресурсы России. – 2002. – № 7. – С. 4–6.

Колесникова Т. Стратегії та завдання реалізації комунікаційних моделей діяльності бібліотек вищої школи [Текст] / Т. Колесникова // Вісник Книжкової палати. – 2011. – № 5. – С. 25–28.

Савенкова Л. В. Бібліометричні дослідження як аналітичний інструмент оптимізації наукової роботи ВНЗ / Л. В. Савенкова // Бібліотека ВНЗ на новому етапі розвитку соціальних комунікацій : монографія / за ред. В. О. Ільганаєвої, Т. О. Колесникової. – Дніпропетровськ, 2010. – С. 136–146.

Тека методиста [Електронний ресурс] : метод. поради. – Вип. 5. : Бібліотекар для юнацтва: набуття майстерності / уклад. Т. Сопова; редактори В. Кучерява, С. Чачко; відп. за вип. Г. Саприкін; ДЗ "Держ. б-ка України для юнацтва". – Електрон. текст. данні (1 файл: 457 Кб). – К., 2010. – Режим доступу:

http://www.4uth.gov.ua/library_science/methodical/teka_methodysta_5.doc, вільний. – Заголовок з титул. екрана. – Мова: укр. – Електрон. версія друк. видання. – Перевірено: 11.01.2012.

**Формування та використання бібліотечно-інформаційних
ресурсів (комплектування, використання
та збереження фондів)**

*Завідувач бібліотеки Немирівського
коледжу будівництва та архітектури
Шлапак М. Ф.*

Бібліотека Немирівського коледжу будівництва та архітектури ВНАУ була організована в 1946 році і за цей час накопичила достатній фонд літератури і великий досвід роботи.

Бібліотека складається з двох структурних підрозділів: абонементу й читального залу.

Книжковий фонд бібліотеки складає 50 121 примірник. Більше 72% – це навчальна й навчально-допоміжна література, решта фонду – наукова, науково-популярна й художня. На сьогодні спостерігається скорочення

потоків книг, спричинене матеріально-технічними проблемами, це знижує ефективність діяльності бібліотеки.

Основною метою бібліотеки є найбільш повне забезпечення користувачів інформацією. У зв'язку з нелегким становищем бібліотека значно знизилася показники книговидачі, яка в основному обмежується видачею підручників. Це свідчить про те, що студенти мають комп'ютери, які переважно забезпечують їхні потреби.

У читальному залі є два комп'ютери, які мають вихід в Інтернет, є ксерокс.

Значна частина студентів захоплюється розважальними, фантастичними романами. Значно менше читають науково-пізнавальної літератури, творів про війну. А поезію та твори класиків української та зарубіжної літератури студенти читають тільки за навчальною програмою.

Різко змінилося ставлення до книги з розвитком Інтернету. Тому дуже важливо приділяти багато уваги довідковій та науково-популярній літературі. Для цього бібліотека організовує та успішно проводить масові заходи, як-от тематичні вечори, вікторини, дні інформації, науково-теоретичні конференції, книжкові виставки, індивідуальні бесіди з читачами про культуру читання, про правила користування бібліотекою.

Щорічно проводяться місячники першокурсника, груповий метод видачі літератури.

Застосовуючи інноваційні підходи до роботи зі студентами коледжу, передаємо молодому поколінню багатство культури народу, формуючи особисті риси громадянина України.

Основними джерелами комплектування книжкового фонду є:

- навчально-методичний центр з підготовки молодих спеціалістів (сmt. Немішаєве, Київської області);
- видавництво «Укрархбудінформ», м. Київ;
- видавництво «Будівельник», м. Київ;
- Вінниця Лісостепагропромпродуктивність;
- видавництво-книготорговельна компанія «Центр навчальної літератури», м. Київ;
- видавництво «Новий світ», м. Львів;
- видавництво «Ліра», м. Київ;
- книжковий магазин «Кобзар», м. Вінниця;
- книжковий магазин «Школяр».

Головним джерелом комплектування спеціальною літературою є навчально-методичний центр з підготовки молодих спеціалістів (сmt. Немішаєве, Київської області). Підтримується зв'язок з книгарнею «Школяр» м. Немирова.

Проводиться аналіз використання фонду. Виявляється непрофільна, мало використовувана література. Результати вивчення доводяться до відома циклових комісій і викладачів.

Вилучення та списання зношеної та застарілої літератури, а також втраченої чи пошкодженої студентами та викладачами проводиться в кінці

навчального року. Розкриття книжкового фонду проводимо через книжкові виставки, тематичні полицки. Також працює «Книжкова лікарня».

За поточний рік була проведена перевірка книжкового фонду в читальному залі.

Здійснюється постійне інформування викладачів і студентів про новинки літератури.

Індивідуальну й групову роботу з читачами ми проводимо в тісному колі з педагогічним колективом коледжу.

Всі питання, починаючи з комплектування фонду, його використання, розподілу й підготовки комплектів навчальної літератури і закінчуючи роботою з боржниками, ми проводимо у тісній співпраці із завідуючими відділеннями, заступниками директора і директором коледжу.

Проводиться низка заходів, які допомагають студентам розкрити свої творчі здібності, сприяють формуванню їхнього світогляду й умінню оцінювати суспільні явища, моральні вчинки.

Читання періодичної преси є серйозною щоденною працею кожного студента. Бібліотека коледжу передплачує понад 40 періодичних видань.

У читальному залі необхідну інформацію можна відзняти на ксероксі. Крім підручників, науково-популярної літератури та періодичних видань, бібліотека пропонує читачам скористатися тематичними папками.

Допомагають бібліотеці й викладачі коледжу. Вони подають в читальний зал власні методичні та практичні розробки, спрямовані на полегшення засвоєння знань студентів.

Збереження фондів є суттєвим для виживання культури й науки. Виховання бережливого ставлення до книги – не лише економічна потреба суспільства, а, насамперед, моральне формування особистості. Отже, ми всі покликані привчати студентів берегти книги. Моральна спрямованість цієї роботи передбачає усвідомлене, дбайливе ставлення до книги.

На жаль фінансування не дозволяє закупити програми «ІРБІС», чи іншої АІБС, і тому хочеться реалізувати свої плани хоч трішки в базі MS ACCESS.

Бібліотечні інновації – це результат творчого пошуку нестандартних рішень багатьох бібліотечних проблем. Використання нових ІКТ у нашій нелегкій роботі – шлях до оптимізації трудового процесу бібліотекаря, покращення інформаційного обслуговування читачів, а відтак – до якісної освіти.

Довідково-бібліографічний апарат бібліотеки ВНАУ (функціональні каталоги й картотеки: їх види та форми)

*Завідувач інформаційно-бібліографічного
відділу бібліотеки ВНАУ
Шевчук О. А.*

Зорієнтуватися в бібліотечному фонді читачеві допоможе система каталогів і картотек, які є своєрідним путівником по фондах книгозбірні.

Система каталогів і картотек бібліотеки Вінницького Національного аграрного університету є складовою частиною її довідково-бібліографічного апарату. Каталоги й картотеки допомагають здійснювати довідково-бібліографічне обслуговування всіх користувачів, виховувати в них культуру читання, популяризацію бібліографічних знань, а також здійснювати методичну та бібліографічну допомогу працівникам бібліотеки.

Кожен каталог має своє цільове призначення, дозволяє проводити пошук видань відповідно до запитів користувачів. Бібліотечні каталоги й картотеки взаємопов'язані між собою, доповнюють один одного і розкривають склад і зміст бібліотечного фонду в різних аспектах.

Каталоги й картотеки бібліотеки розрізняються за видами відображених у них документів, призначенням, охопленням фондів, способом групування й формою представлення інформації. Каталоги й картотеки містять каталожні картки, на які, згідно з правилами бібліографічного опису, внесені основні дані про кожен наявний в бібліотеці документ.

У систему каталогів й картотек бібліотеки Вінницького національного аграрного університету входять:

- читацькі каталоги й картотеки;
- службові каталоги й картотеки.

Карткові читацькі каталоги відображають фонди бібліотеки в цілому. Каталоги знаходяться в інформаційно-бібліографічному відділі, розташованому на 2-му поверсі третього корпусу.

Залежно від способу групування матеріалу каталоги бібліотеки поділяються на два види: алфавітний та систематичний. Каталожні картки групуються відповідно до таблиць бібліотечно-бібліографічної класифікації.

В алфавітних каталогах картки розставлені в алфавіті прізвищ авторів або заголовків книг, незалежно від їх змісту. За допомогою алфавітних каталогів можна встановити, чи є в бібліотеці той або інший документ і визначити його місце у фонді на полиці, здійснивши пошук за автором чи назвою.

У систематичних каталогах картки згруповані за галузями знань. Кожна група має ділення на певні логічні частини. Користуючись систематичним каталогом, можна дібрати літературу з тієї або іншої галузі знань, з окремих проблем і тем. Щоб швидко відшукати потрібний розділ систематичного каталогу, ми радимо скористатися алфавітно-предметним покажчиком (АПП), який є своєрідним «ключем» до систематичних каталогів і картотек.

Каталог електронних ресурсів містить інформацію про фонд документів на електронних носіях (українською і російською мовами).

Каталог документів іноземними мовами відображає документи мовами: англійською, німецькою, французькою, польською, італійською, китайською та латиною.

Каталожні картки групуються за мовами, в межах окремої мови – відповідно до таблиць бібліотечно-бібліографічної класифікації (ББК). Для більшої зручності кожна картка анотована.

Каталог авторефератів і дисертацій досить молодий – йому всього 1 рік, але поповнюється він регулярно. Алфавітний каталог відображає кількість авторефератів і дисертацій, які є у фондах нашої бібліотеки, а це 510 примірників.

Каталог програм навчальних дисциплін був створений на прохання викладачів та навчальної частини вузу і відображає програми з навчальних дисциплін, які є у фондах бібліотеки.

Систематична картотека статей. У систематичній картотеці картки згруповані за галузями знань. Кожна група має ділення на певні логічні частини. Користуючись систематичною картотекою, можна дібрати літературу з тієї чи іншої галузі знань, з окремих проблем і тем. Картотека доповнює систематичний каталог.

Електронний каталог вміщує бібліографічні записи на всі види документів, включаючи періодичні видання й статті, видані російською, українською та іншими мовами на різних носіях інформації і за різні хронологічні періоди.

Пошук в електронному каталозі ведеться за різними ознаками: прізвищем автора, назвою видання, ключовими словами, роком видання, іншими ознаками.

У фондах бібліотеки є частина видань, інформація про які не внесена до електронного каталогу. Для їх пошуку можна скористатися картковими каталогами.

Репозиторій ВНАУ включає повнотекстові статті в електронному вигляді.

Допоміжні картотеки:

- реєстраційна картотека користувачів бібліотеки;
- картотека боржників (ведуться в відділі обслуговування);
- предметна картотека;
- алфавітна картотека назв періодичних видань (2000–2012 рр.);
- картотека праць викладацького складу ВНАУ;
- картотека тем до знаменних і пам'ятних дат;
- картотека законодавчих документів (ведуться в інформаційно-бібліографічному відділі).

До службових каталогів і картотек належить генеральний службовий алфавітний каталог. Генеральний службовий каталог відображає повністю увесь фонд бібліотеки. За допомогою генерального службового каталогу можна встановити, чи є в бібліотеці той або інший документ, скільки видань певного твору зберігається в бібліотеці.

До службових картотек належать систематична картотека методичних і бібліографічних матеріалів для працівників бібліотек та електронна

картотека книгозабезпеченості (ведеться у відділі комплектування та обробки літератури).

Бібліотека, як інформаційний центр учбового закладу

*Завідувач бібліотеки Вінницького
технологічно-промислового коледжу
Яхно В. О.*

Одним із найважливіших пріоритетів бібліотечної політики нашої держави в останні роки є інформатизація. Безперечно, бібліотеки, маючи великі інформаційні ресурси, активно впливають на процеси розвитку економіки, науки, освіти, культури і постійно підвищують свою значущість для суспільства в цілому, і зокрема наша бібліотека орієнтована на задоволення інформаційних потреб педагогічних працівників та студентів, намагається посісти вагоме місце в інформаційному просторі.

У вік інформації бібліотека коледжу, яка є структурним підрозділом навчального закладу, має набути статусу інформаційного центру, який би забезпечував розв'язання таких завдань:

- повноцінне інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу;
- систематичне ознайомлення читачів із традиційними й нетрадиційними носіями інформації;
- вивчення інформаційних потреб та запитів читачів, їх повноцінне задоволення.
- бібліотека сприяє освіті та вихованню студентів, розвитку їхніх творчих здібностей, підвищенню культурного рівня.

Результативність роботи бібліотеки навчального закладу значною мірою залежить від того, як бібліотекар допомагає студенту оволодівати знаннями та закріплювати їх, виховує в них прагнення до самостійного поглиблення знань, прищеплених викладачем, знайомить студентську молодь із різноманітними джерелами інформації, вчить не тільки вміти здобувати, а й опрацьовувати інформацію, одержану з різних джерел, та застосовувати її для індивідуального розвитку й самовдосконалення. Бібліотекар використовує при цьому бібліотечні форми роботи для підвищення рівня інформаційної культури читачів. При виконанні цього завдання особливу увагу необхідно приділяти формуванню інформаційних ресурсів бібліотеки та впровадженню сучасних, інформаційно-комунікаційних технологій, навчанню та підвищенню фахового рівня педагогічних працівників, студентів і бібліотекарів.

Бібліотека нашого навчального закладу активізує свою інформаційну функцію, створивши систему інформаційного забезпечення діяльності студентської молоді та педагогічних працівників навчального закладу.

Фонд бібліотеки Технологічно-промислового коледжу ВНАУ налічує майже 7 800 примірників, кількість читачів – понад 1 300.

Важливе місце в системі інформаційного забезпечення діяльності студентів та педагогічних працівників навчального закладу займають головним чином підручники та посібники. Значним доповнення до інформаційного фонду коледжу є передплата періодичних видань. В цьому році було придбано 37 найменувань періодичних педагогічних, фахових та суспільно-політичних видань.

У фонді бібліотеки оформлена постійно діюча книжкова виставка «Бібліотека інформує». Так ми інформуємо всіх читачів про нові надходження книг.

Цьогоріч ми закупили лише 360 книг. Їх закупається дуже мало, оскільки не вистачає коштів. І ці книги йдуть на читальний зал. В бібліотеці існують дві постійнодіючі картотеки «На допомогу викладачеві» і «Систематична картотека статей».

Бібліотека коледжу оснащена трьома комп'ютерами, але вони старі. Працює демо-версія ІРБІС. Ми вводимо в ІРБІС лише нові надходження, зараз введено 611 записів. У бібліотеці налічується 44 електронних підручники зі спеціальності «Правознавство».

У нашій бібліотеці є місце індивідуальному, груповому та масовому інформуванню читачів. Кожний бібліотекар інформує студента та викладача індивідуально з того чи іншого питання.

Підсумовуючи сказане, слід наголосити, що резерви бібліотеки в інформаційній роботі ще невичерпані. Постійний пошук нових форм і методів роботи, тісний взаємозв'язок і взаємодія з педагогічним колективом буде сприяти якнайкращому інформаційному забезпеченню нашого навчального закладу.

Презентація масової роботи бібліотеки ВНАУ

*Бібліотекар відділу обслуговування
бібліотеки ВНАУ
Ільчук В. В.*

Дискусії про необхідність масової роботи в науковій бібліотеці ВНЗ тривають не один рік. Хтось розглядає це як можливість піару, хтось – як досадну перешкоду, від якої потрібно «відписатися». Так, дійсно, не варто зводити роль бібліотекаря до ролі проповідника або викладача, який сіє «розумне, добре, вічне». А з іншого боку, ми ж розуміємо, що аргументи бібліотекарів «Я – не масовик-витівник» свідчать не тільки про небажання проводити захід, а й про невміння керувати дорослою аудиторією. Робота задля галочки нікому не потрібна, вона виглядає як примітив або ж дуже низького рівня художня самодіяльність. Чи потребує сучасний студент ВНЗ масової роботи бібліотеки, до того ж наукової? Адже навчання – головна праця студента. Але чи можлива підготовка повноцінного спеціаліста без духовного розвитку особистості, без залучення до багатств культури й мистецтва, без вироблення високих моральних якостей? Ми виходимо з того,

що масова робота необхідна, хоча, звичайно, має право на існування й абсолютно протилежна думка. Просвітницьку роботу ми здійснюємо в тісній координації з деканатами факультетів та кураторами груп. Вагомість планової та координаційної функції диктується необхідністю зворотного зв'язку та оперативного реагування на події.

Просвітницька діяльність бібліотеки особливо важлива на 1-му курсі. Від того, наскільки цікавим буде перший захід, залежить те, як часто будуть приходити до нас потім, на 2-му чи 3-му курсах.

Ми повинні формувати культурну й виховану особистість. Головний засіб для досягнення цієї мети – книга. Не секрет, що багато нинішніх студентів обмежують свій книжковий репертуар підручниками й посібниками. Дуже гостро стоїть питання пропаганди хорошої, якісної літератури. Звідусіль лунають скарги на завантаженість: «Нема часу на читання». Бувають і відвертіші зізнання: «А навіщо нам це читати? Якщо треба буде – мишкою «клікнемо» і все з Інтернету взнаємо». Бібліотека для більшості – лише пункт видачі підручників. Нечитання пояснюють «несучасністю» такого носія інформації як книга. Бібліотечні послуги стають товаром. Ефективність роботи бібліотеки вимірюється лише цифровими показниками. Отже постає питання: чи потрібна масова робота, а якщо так, то в якій формі?

XXI століття стрімко змінює освітнє й культурне середовище, інформаційним ядром якого продовжують бути бібліотеки. Бібліотека є місцем, де закладаються основи духовності. Специфіка ВНЗ певною мірою накладає відбиток на організацію дозвіллевих форм та методів роботи з молоддю. На захід приходять не «потусуватись», тут зовсім інше. Наша масова робота носить не тільки розважальний характер, а включає цикли зустрічей, які спрямовані на виховання духовних начал. І не варто забувати про те, що учасники заходу відвідують його не для того, щоб їх виховували, а для задоволення своїх потреб у спілкуванні, цікавому відпочинку.

Соціологічні дослідження показують, що за останні роки стрімко скоротився загальний обсяг читацької аудиторії країни. Відповідно зросла частка «нечитачів» художньої літератури. На периферії читання знаходиться українська класика. І тому бібліотека повинна проводити заходи з популяризації української книги. Хоча б раз у житті кожен студент повинен бодай потримати в руках твори наших класиків, а не вивчати їх у скорочених «вчавках», як нині прийнято. Шляхи сприяння читанню різноманітні. Так, наприклад, жоден захід не повинен обходитися без книжкової виставки, без огляду творів друку. І тут постає питання: що може зробити сучасний бібліотекар для того, щоб наблизити користувачів до української класичної літератури? От, наприклад, розповідь про видатну особистість, чи, скажімо, ювіляра. Що ми зазвичай робимо? Нанизуємо на нитку біографізм: народився-хрестився-женився. Хіба це цікаво? Ні. Отож, треба вибрати щось таке характерне з життя, щоб на ньому закрутити сюжетний малюнок: через якусь деталь, як через скельце, бібліотекар має так прозирнути до суті, аби перед слухачем був неповторний характер видатної особистості.

Культурно-просвітницька діяльність бібліотеки має великий розвиваючий потенціал.

Кожен захід додає в скриньку студента цінну інформацію. Але не менш важлива емоційна складова наших зустрічей зі студентами. Увазі слухачів пропонуються емоційно-особистісні роздуми, а не байдуже-узагальнююча констатація певних фактів і відомостей. Матеріал повинен викладатись у контексті сучасного бачення, нового осмислення подій та історичних явищ.

Наше завдання – зацікавити молодь заходами й читанням та ненав'язливо подати книгу в молодіжне середовище.

Бібліотека нашого вузу у своїй роботі зазвичай використовує такі форми масової роботи як:

- книжкові виставки;
- постійно діючі фотовиставки;
- огляди літератури;
- книжково-журнальні виставки;
- інформаційно-тематичні години;
- групові бесіди;
- літературно мистецькі вечори;
- віртуальні подорожі;
- краєзнавчі бесіди та ін.

А зараз хочу представити вашій увазі фотозвіт роботи нашої бібліотеки за 2012 рік.

План заходів, на наступний навчальний рік, як і завжди, насичений і розрахований на широке коло відвідувачів із різноманітними запитами, смаками та інтересами. Нині, коли в нашій державі видається менше однієї книги на душу населення, необхідно докласти максимум зусиль для того, щоб книга залишалася життєво необхідним атрибутом нашого буття.

Будь-яку новацію ми оплачуємо ціною певних втрат. Зараз все спрямовано на оновлення, а не на збереження. Щоб залишатися цікавими, привабливими й потрібними для користувачів, бібліотекарі повинні йти в ногу з часом. Слід обов'язково оновлювати звичні форми роботи й орієнтуватися на нового користувача. Чимало зусиль докладає бібліотека до пошуку нових форм популяризації літератури.

Планів і задумів чимало, хочеться вірити у їхнє здійснення. У майбутнє націлені креатив, неординарність рішень, нова інтерпретація традиційного. Робити свою справу можна за будь-яких економічних умов і політичної ситуації. Зберігаючи кращі традиції, бібліотека рішуче крокує шляхом змін.

Зміст

Вступне слово.....	4
Організація роботи бібліотек на сучасному етапі	5
Бібліотекар і читач. Сучасні методи обслуговування і вивчення читацьких інтересів.....	8
Функції масової роботи в бібліотеці	11
Основи інформаційної культури	17
Формування та використання бібліотечно-інформаційних ресурсів (комплектування, використання та збереження фондів)	23
Довідково-бібліографічний апарат бібліотеки ВНАУ (функціональні каталоги й картотеки: їх види та форми).....	25
Бібліотека, як інформаційний центр учбового закладу	28
Презентація масової роботи бібліотеки ВНАУ	29

**Бібліотека як система. Принципи бібліотечної роботи
Матеріали семінару методичного об'єднання бібліотек
аграрного напрямку Вінницької обл.**

Упорядник	В. А. Коваленко
Редактор	В. С. Гадамський
Відповідальний за випуск	Н. Г. Дудкевич

Підписано до друку 21.01.2013 р. Формат А5 (143,5 x 210 мм)
Ум.-друк. аркушів 1. Тираж 15 пр.
Зам. № _____.

